

סקר כחליל הקדד, פברואר 2018

סקר 2018 נערך השנה במתכונת מצומצמת יחסית בשל ההופעה המוקדמת של הפרפר ובמקביל לתהליכי התארגנות של 'אגודת חובבי הפרפרים' להרחבה והעמקת מיזם ה'תכנית לאומית לניטור פרפרים'.

ניהול ומחשוב לסקר: ישראל פאר-מנהל מערכות המידע של תכנית הניטור

צילום: ישראל פאר

בסקר השתתפו כ-30 מתנדבים והתקבלו כ-100 נתוני צפייה מ-20 ימי ביקור באתרים שונים. בחלק מן האתרים הושם הדגש החשוב של סריקה אינטנסיבית וספירה פרטנית של צמחי הקדד על ידי מספר משתתפים (יפתח מזר, אור קומאי, ישראל פאר, דובי בנימיני, דותן רותם, טליה אורון, דודו בן אור) בעוד שברוב הביקורים נספרו בעיקר בוגרים.

פרפר כחליל הקדד, הוא מין הנמצא בסכנת הכחדה בשל הפגיעה המתמשכת בשטחים הפתוחים העשבוניים (שטחי בתה) המשמשים כבית גידולו. בשל כך הוא אחד מ-14 מיני פרפרים שהוכרזו כערכי טבע מוגנים. הפרפר מופיע בחודשים פברואר ומרץ וניתן לראותו בסמוך לשיחי קדד גדול פרי, המשמש כפונדקאי היחיד של זחלי הפרפר. מדי שנה עוקבים חובבי הפרפרים אחר הופעת הצמחים והפרפרים ומנסים לקבל תמונה רחבה ומלאה ככל האפשר של התפוצה של שיחי הקדד והפרפרים, ובעיקר, כמויות הפרפרים הנצפים.

על הפרפר

הפרפר נמצא אך ורק באתרים שבהם צומחים שיחי קדד גדול פרי שהינו צמח הפונדקאי של המין, אשר עליו הוא מטיל את הביצים. הזחלים חודרים לתוך הפירות הגדולים והבשרניים (ומכאן שם הצמח) וניזונים בעיקר מהזרעים. לזחלים צבע לבן עם נקודות צהובות והם מכוסים בשערות שחורות קצרות. הזחל מתגלם באדמה ליד הצמח ונכנס לתרדמה של כעשרה חודשים, עד לאביב הבא.

בסוף החורף ותחילת האביב בוקע הפרפר מהגולם ומתחיל מחזור חיים חדש.

הפרפר נע בזריזות בין צמחי הקדד במספרים מאוד קטנים ובדרך כלל נוחת על הקדד או לידו ושוהה עליו ארוכות. צבעו הכתום של הפרפר בולט למדי על רקע עלי הקדד הירוקים וגם במעופו.

על הצמח

הקדד הוא צמח עשבוני רב שנתי שגובהו כ-50 ס"מ. הוא שייך למשפחת הפרפרניים, סוג של קטנית גדולה.

העלים מנוצים (מורכבים מעלעלים) וזקופים המסודרים סביב הגבעול, ואילו הפרחים הצהובים קרובים לאדמה וצמודים לגבעול במרכז הצמח ונפתחים בשלבים לאורך עמוד התפרחת. כל חלקי הצמח שעירים.

צילום: משה לאודון

הוא צומח בשטחי בתה (שטחים פתוחים בעלי נוף עשבוני) ברוב האזורים הים תיכוניים. עיקר האזורים בהם אותר הצמח רמות מנשה, גבעת המורה, אזור תחנת הכוח חגית ובית אורן ואזור ירושלים.

הפרחים מואבקים ע"י דבורים גדולות אשר רק הן יכולות לחדור אל הפרח הגדול והחזק. ללא פעילות של הדבורים הגדולות, הצמח אינו עושה פרי ובלעדי הפרי, גם הפרפרים נפגעים. על כן, מצב הפרפר והצמח ביחד מהווים אינדיקטורים למצב הטבע מבחינת פעילות מאבקים ומצבם בישראל.

על מה מדווחים

בסקרי כחליל הקדד אנו סופרים "דווקא" את מספר קבוצות צמחי הקדד בכל אתר ואת מיקומם, ואם זכינו לצפות שם בפרפרים נרשום את מספרם. השימוש באפליקציה הייעודית שפותחה לסקר מבטיח תיעוד מדויק של מיקום השיחים והבוגרים שנצפים. מבחן השרידות של הפרפר הוא במספר פירות הקדד שאליהם חדר הזחל (ראה חורי כניסה בתמונה) וכמובן שללא פרחים ודבורים מאבקות לא יזכו הזחלים לפירות זמינים.

לכן מידע ונתונים על מצב שיחי הקדד (כגון שיח גדול/קטן/בינוני), על מספר הפרחים המשוער ואם נצפו ביקורי דבורים מאבקות יהיו כלי עזר להבנת מצב הפרפר.

השנה התרחב גיאוגרפית מעגל המדווחים וחלקם מסרו דיווחים במגוון של אמצעי תקשורת, בנוסף לאפליקציה הייעודית לסקר, החל מ-ווטסאפ ועד למיילים, טלפונים ותמונות, דבר שמאריך את תהליך ריכוז ואחידות הנתונים. מאידך ההתלהבות הנמשכת והמסירות של חובבי פרפרים, צלמים וטבע לצאת, למצוא את הפרפר המקסים ולהשתתף בסקרים בהגנתו הם ביטוי נהדר למדע אזרחי במיטבו.

מה ראינו השנה

השנה – 2018 - נצפו ודווחו באופן פרטני – **162 פרפרים** ובנוסף התקבלו הודעות שונות על כ-30 צפיות עם תיעוד חלקי. בשנת 2014 התמקד אמנם הסקר בעיקר במיקומי צמחי הקדד אבל מספר הפרטים היה דומה. בהשוואה עם סקר יסודי מ-2005 (גיא פאר) שבו נצפו **424 פרפרים המצב אינו מעודד**, אך גם היקף הסריקות השנה היה קטן יותר. השנה למדנו על מיקומים חדשים של צמחי קדד שסביבם נצפו פרפרים, בירושלים, גבעות להב בדרום, קיבוץ ברעם ועוד. תצפיות אלה ייחודיות כיוון שמזה מספר עשורים לא נצפו פרפרים מדרום לגלבע ולרמת מנשה, להוציא כמה תצפיות לא מאומתות בעבר מאזור ירושלים.

מאידך נודע לנו כי אחד האתרים החשובים ביותר לאוכלוסיית הפרפר, סביב אתר "חגית" שבצפון רמת מנשה, מתוכננת בנייה בקרוב!

מה לומדים מן המפות המצורפות

רשימת מיפוי שיחי הקדד (גיא) אשר שימשה בכל הסקרים מאז 2005 מהווה קו מבחן להשוואה בכל הבדיקות באתרים הרשומים. הרשימה מעודכנת מידי כל סקר גם מנתונים המגיעים מרט"ג (טליה אורון) ומרמת מנשה (יפתח מזר) בהמשך. אזור התפוצה העיקרי הינו בתחום רמת מנשה והשנה נוספו אתרים באזור ירושלים (חלקם חסויים למטרת הגנה) ואזור גבעות להב.

אולם על אף הגידול במספר ובפריסה של אתרים שבהם נמצאו שיחי קדד **קיימת ירידה משמעותית במספר האתרים שבהם נצפו בוגרים** בהשוואה לשנים קודמות וכן ירידה במספר הכולל של בוגרים. במספר אתרים שופעי שיחים כמו אזור תחנת הכוח חגית וגבעת וולפסון (ליד בית אורן) לא נצפו בוגרים בכלל, וגם לא ביקורי דבורים ומיעוט מדאיג של פירות, בעוד שבגבעה 208 סמוך לחגית נמצאה ונמשכת נוכחות לאורך תקופה ארוכה בכל השנים.

נוכחות ארוכה נמצאה גם באזור ירושלים ובתחומי קיבוץ ברעם ואילו בצפון מורדות הרי נפתלי לא נצפו בוגרים (טליה) ומספר קטן בלבד נצפה בגבעת המורה (דובי בנימיני, ראובן חריטון). לא נצפו בוגרים השנה באזורים מוכרים כמו בית שערים, ארבל ונחל תבור, על אף קיום שיחי קדד.

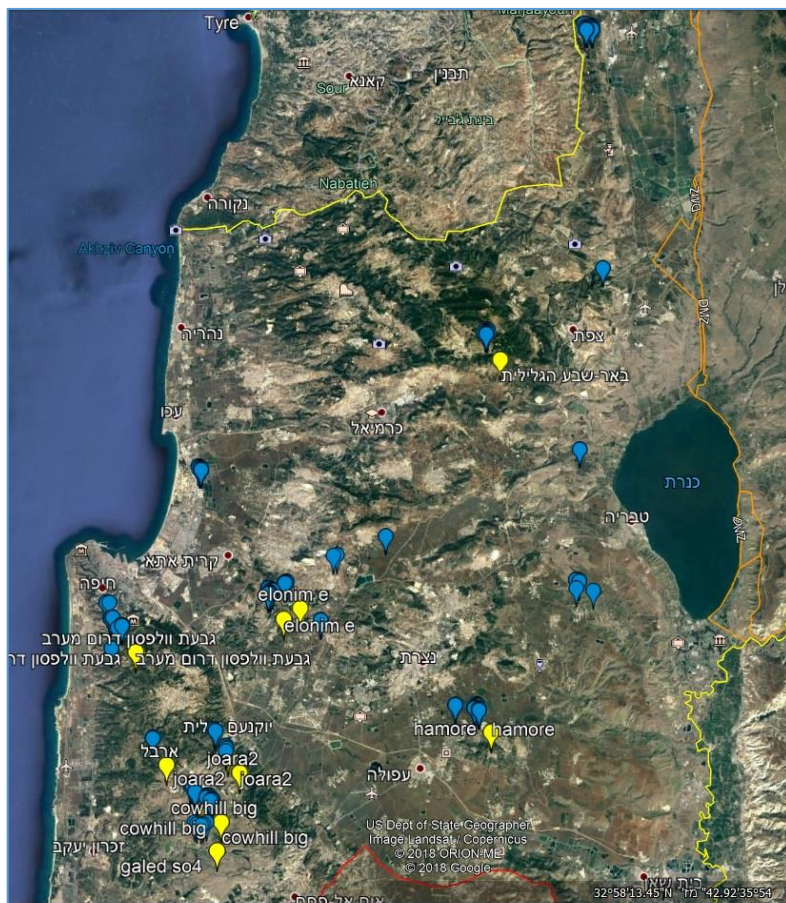
תודות: לנירית (חל"ט) על הסיוע בתקשורת והפעלת מתנדבים, אילנה ארז בהפעלת חברי קהילת מנטרי הפרפרים של מוא"ז מגידו, טליה אורון, יפתח מזר, עוז בן יהודה, דודו בן-אור מירושלים, גדי איש-עם, וכמובן לדובי בנימיני שהיה ומעורב ופעיל בכל השלבים.

ישראל פאר, גיא פאר

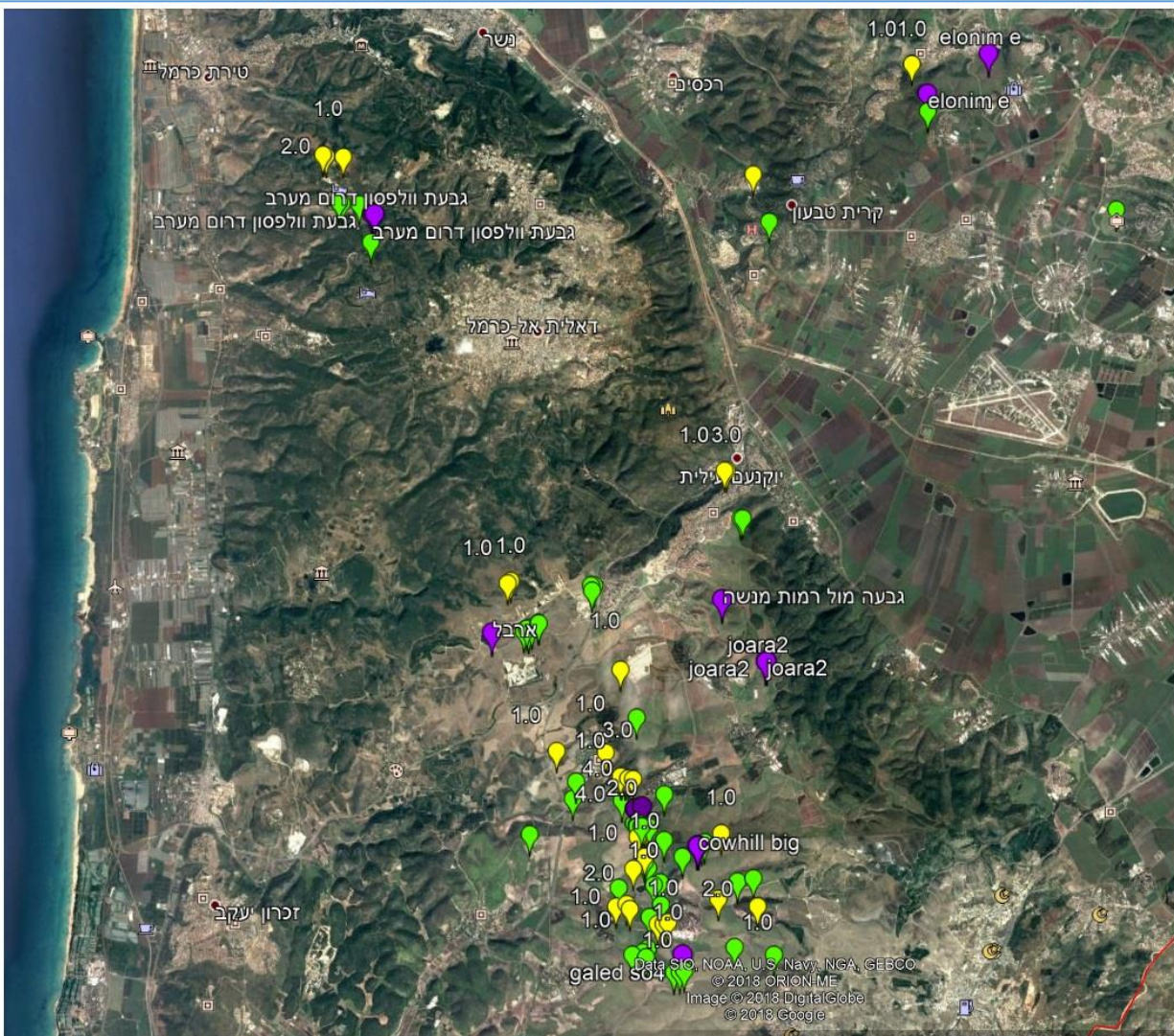
שיחי קדד
פרפרים

סקר - 2018

שיחי קדד
פרפרים

סקר כחליל הקדד - 2014
אזור הצפון

פרפרים 2014
פרפרים 2018
קבוצות שיחי קדד 2018

מוע"א מגידו
סקרי כחליל הקדד